

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Brabantstraat 38-56 (Waregem, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019A134
Januari 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Wouter Van Goidsenhoven, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	13
1.3.6.2	Geplande werken	14
1.4	Assessmentrapport	18
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	19
1.4.1.1	Landschappelijke situering	19
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	24
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	27
1.4.2.1	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	27
1.4.2.2	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	27
1.4.2.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden	30
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	36
1.5	Synthese	39
2	Bibliografie	41

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Huidige toestand van het terrein (©Google Streetview, 2017).	15
Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 10: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).	21
Figuur 11: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	26
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaart, 1745-1748 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 20: Resultaten booronderzoeken BAAC	30
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	32
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	36

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	38

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

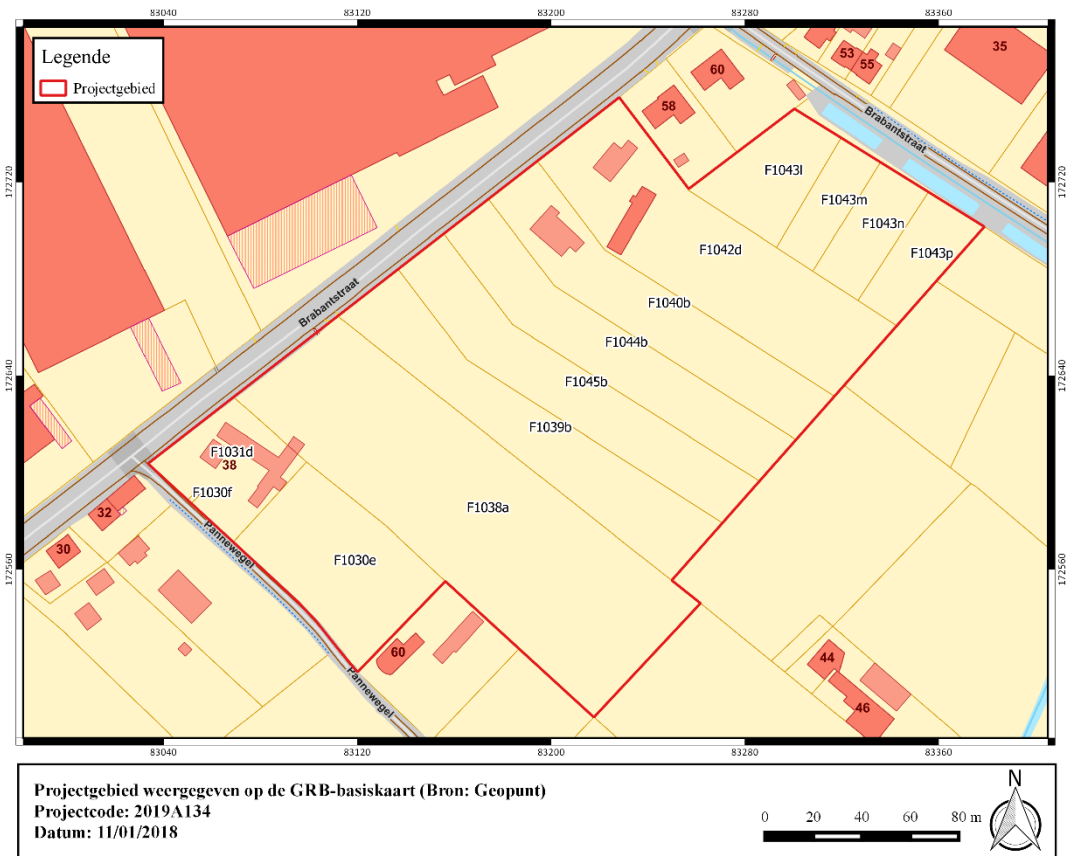
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

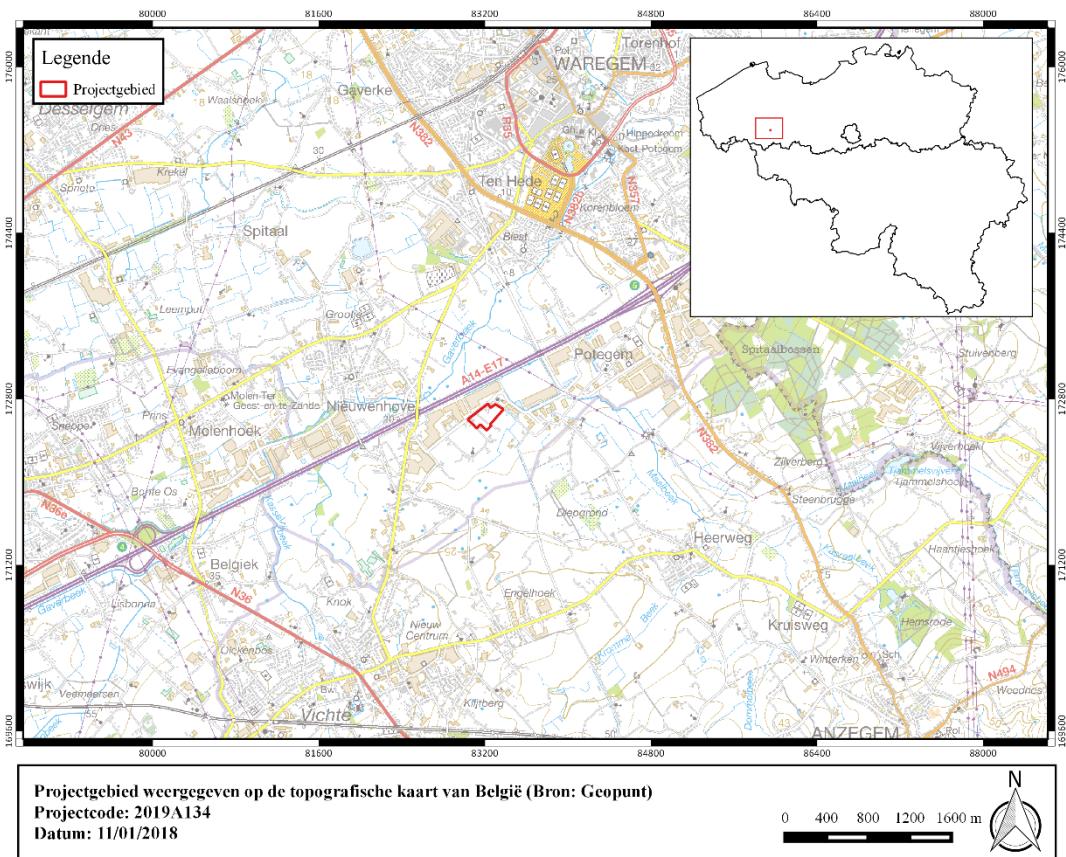
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Waregem
	Deelgemeente	/
	Postcode	8710
	Adres	Brabantstraat 8170 Waregem
	Toponiem	Brabantstraat 38-56
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 82982 Y _{min} = 172490 X _{max} = 83405 Y _{max} = 172784
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Waregem, Afdeling 3, Sectie F, nr's: 1030f, 1031d, 1030°, 1038a, 1039b, 1045b, 1044b, 1040b, 1042d, 1043l, 1043m, 1043n, 1043p Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als agrarisch gebied met culturele waarde. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000 m² of meer beslaat.

De oppervlakte van de voorziene bodemingreep bedraagt 7808 m² + uitbraak hoeves; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden nog bebouwd.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Waregem Brabantstraat 38-56 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Waregem, in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. De noordwestelijke en noordoostelijke zijde grenzen aan de Brabantstraat. Langsheen de zuidwestelijke zijde van het plangebied loopt de Pannewegel. De zuidoostelijke zijde sluit aan bij open terrein. De stadskern van Waregem (Markt) situeert zich ca. 3 kilometer ten noorden.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

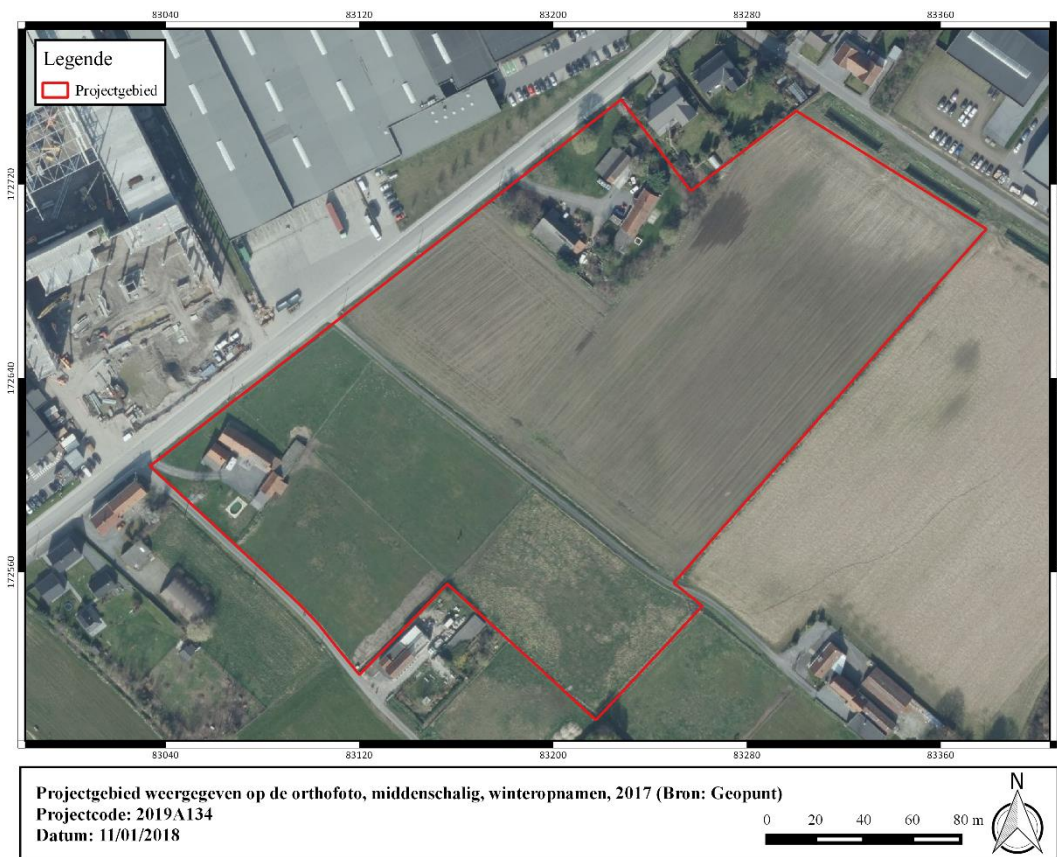
1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 4,42 hectare.

Op heden is ca. 1003 m² van het terrein bebouwd (437 m² voor de zuidelijke hoeve + 566 m² voor de noordelijke hoeve). Bijkomend is ca. 950 m² van het terrein verhard. Centraal wordt het plangebied aangesneden door een noordwest-zuidoost georiënteerde wegenis (inrijlaan).

De rest van het terrein is deels in gebruik als akker (ten noorden van voornoemde wegenis), deels als weide (ten zuiden van voornoemde wegenis). Het gebied ter hoogte van de geplande parkeergelegenheid is in gebruik als weide.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Huidige toestand van het terrein (©Google Streetview, 2017).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de sloop van twee boerderijcomplexen, de realisatie van een nieuwe parkeergelegenheid en het rooien van bomen.

1) De sloop van twee boerderijcomplexen

De opdrachtgever plant de sloop van twee bestaande boerderijen. De zuidelijke boerderij heeft een bebouwde oppervlakte van 437 m² de noordelijke hoeve heeft een bebouwde oppervlakte van 566 m². Daarnaast wordt over 950 m² verharding uitgebroken. De geplande werken omvatten zowel de sloop van de gebouwen als de uitbraak van de verharding. Het terrein wordt hierna niet bouwrijp gemaakt. De toekomstige ontwikkeling van deze zone is nog ongekend.

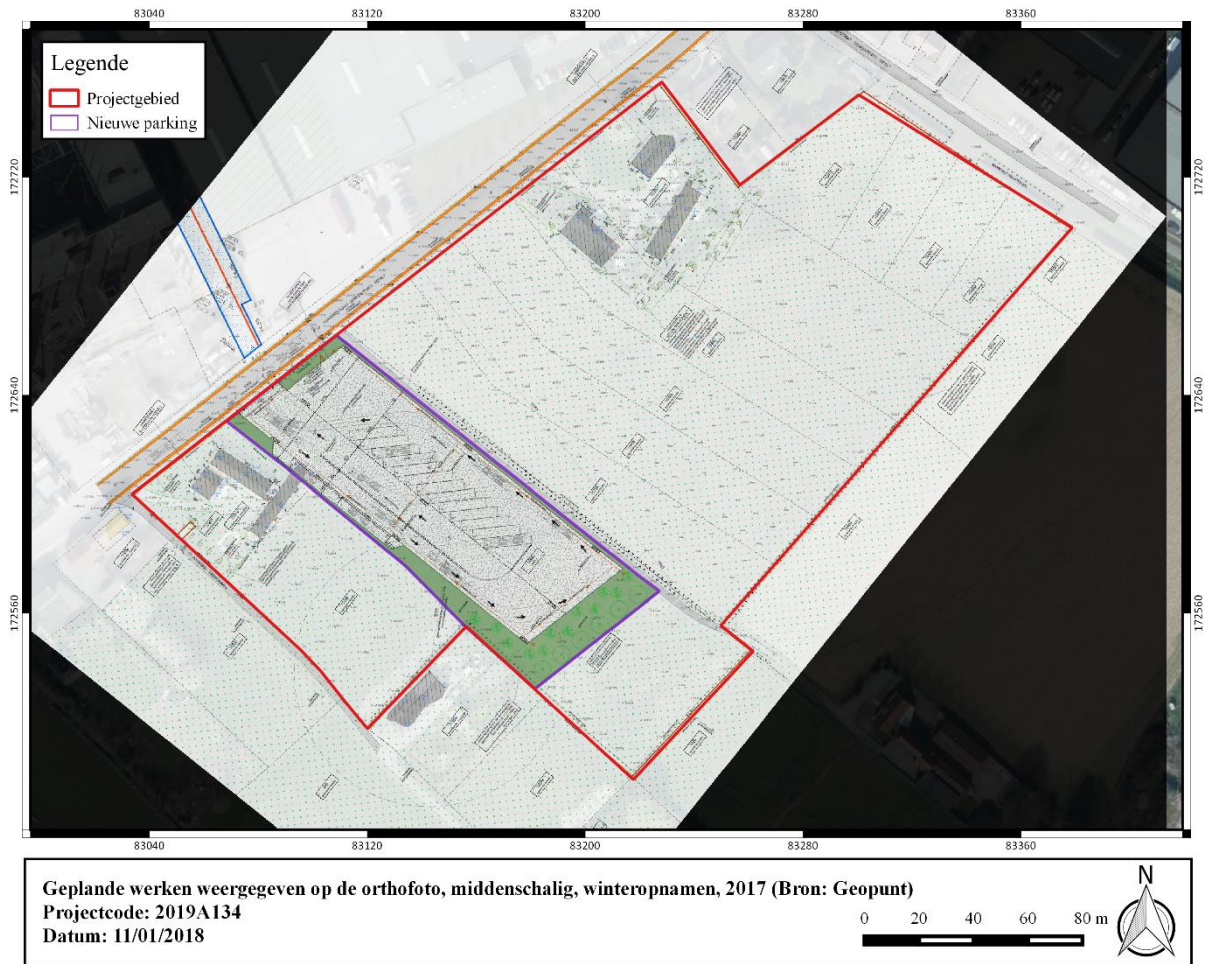
2) De realisatie van een nieuwe parkeergelegenheid

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwe parkeergelegenheid over een oppervlakte van 7808 m². De parking wordt aangelegd in waterdoorlatende verharding. Rondom wordt groenzone voorzien. Voor de volledige ontwikkeling dient een bodemingreep gerekend te worden van 50 cm-mv.

3) Rooien van bomen

Alle bomen die zich op het terrein situeren worden gesloopt.

Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

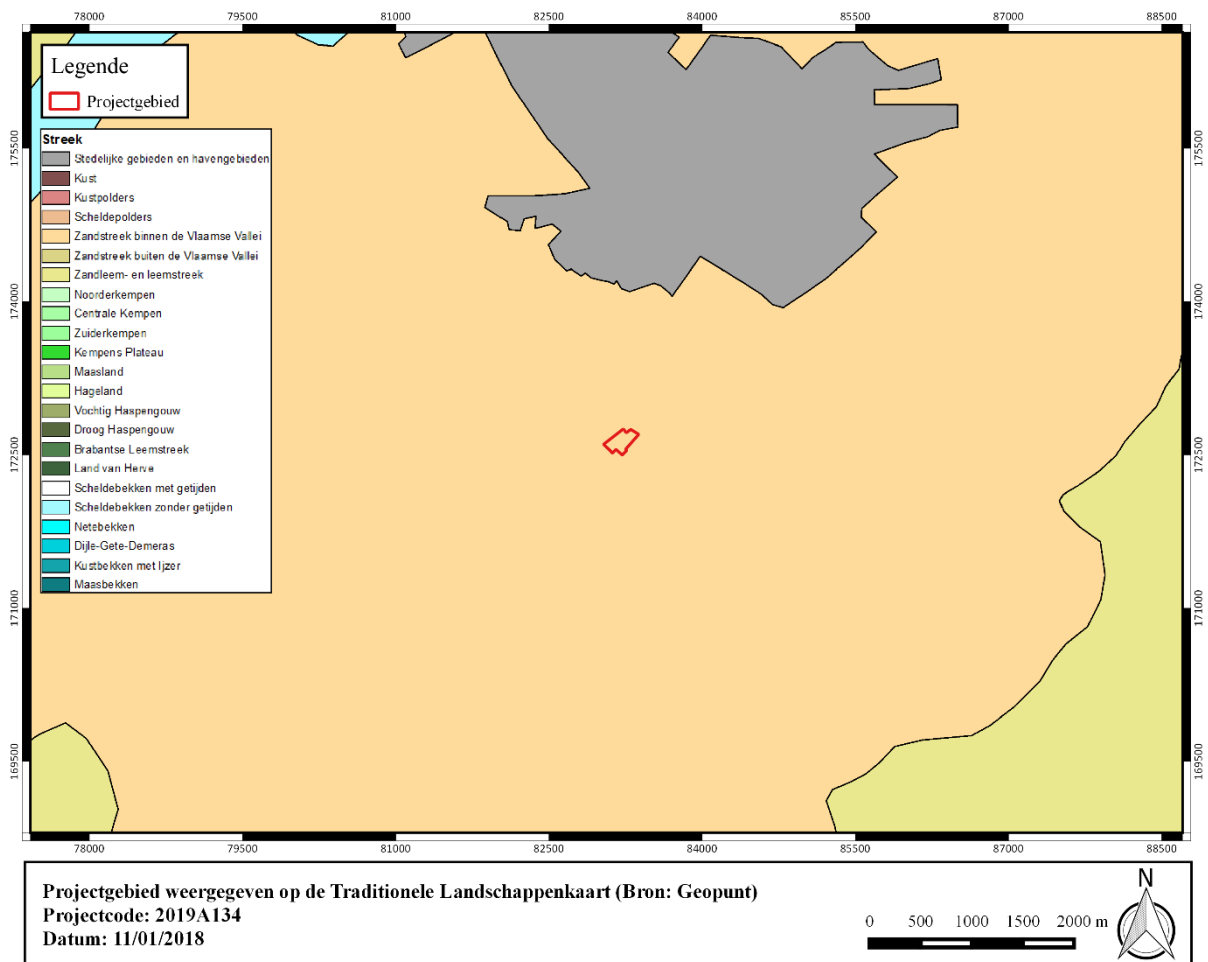
1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei.

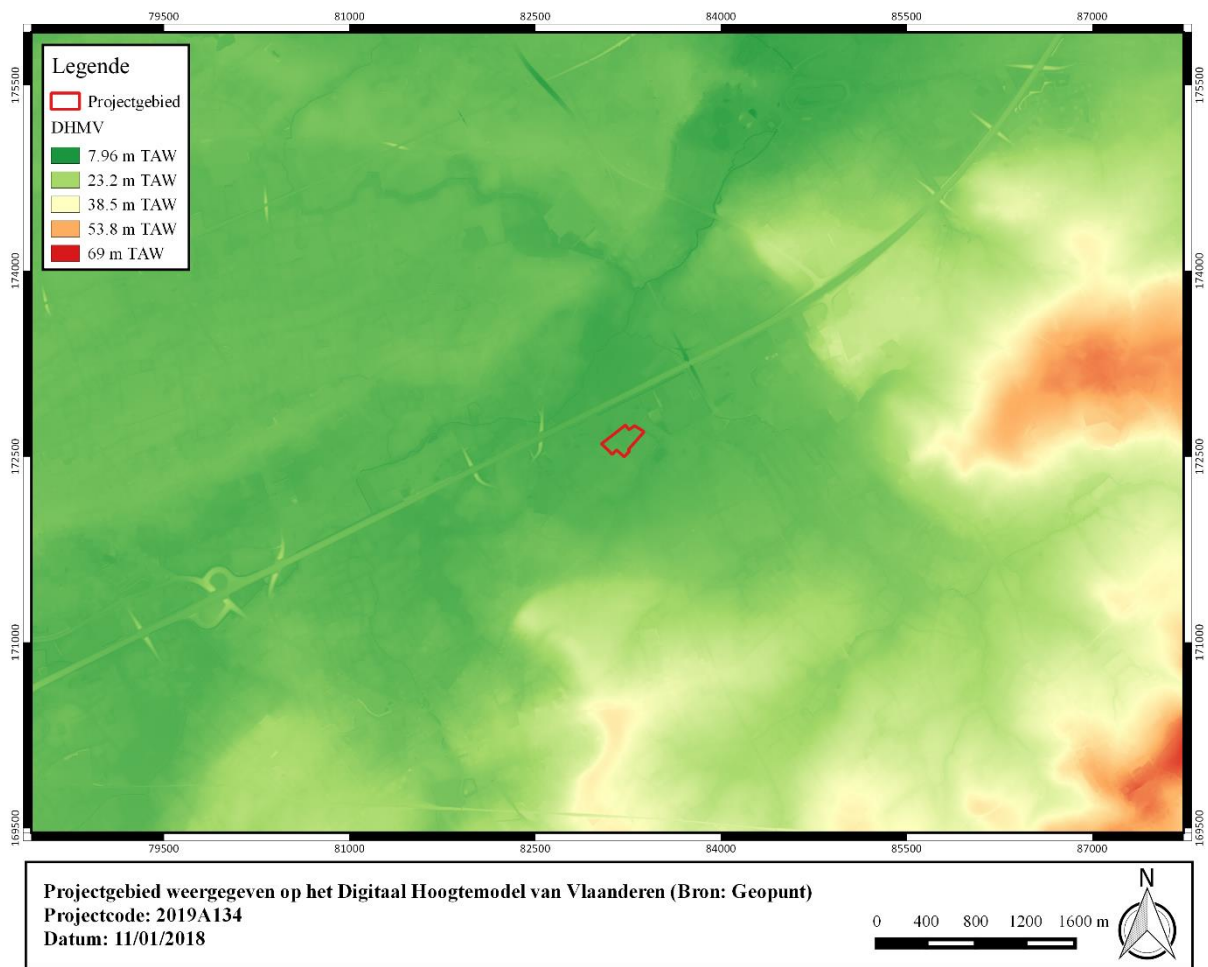
Het plangebied is gelegen op de rand van de uitgestrekte vallei van de Gaverbeek. Ten noordoosten stroomt de Mannebeek richting de Gaverbeek. Ca. 2 kilometer ten oosten van het onderzoeksterrein zijn uitlopers van de Vlaamse Ardennen waar te nemen.

Het plangebied zelf is gelegen op een hoogte van 13.5 – 14.3 m TAW. Ter hoogte van de geplande parkeergelegenheid helt het terrein af in noordwestelijke richting. Verspreid over het projectgebied zijn een aantal hoger gelegen zones waar te nemen. Het is niet duidelijk of deze ophogingen natuurlijk of antropogeen zijn.

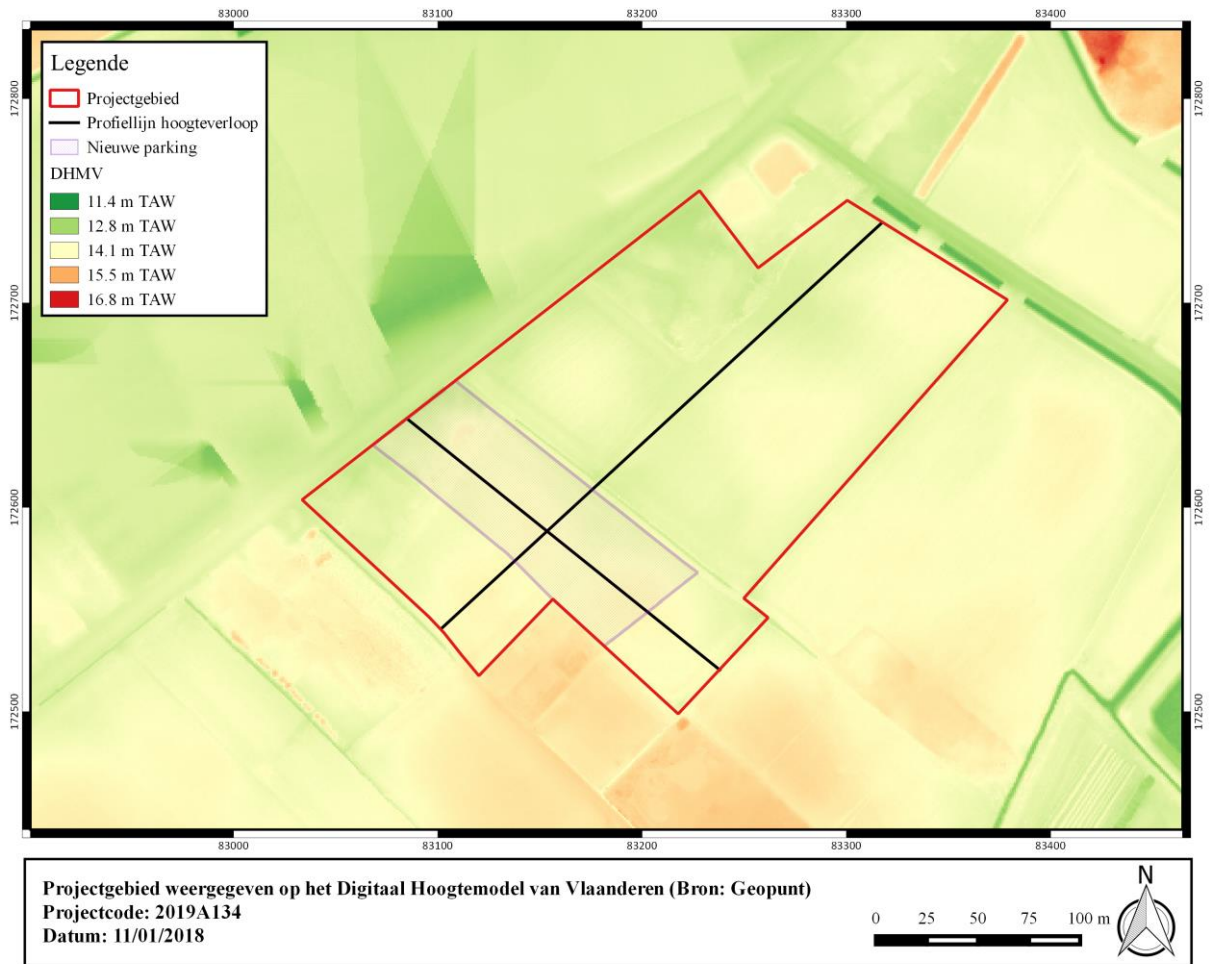

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

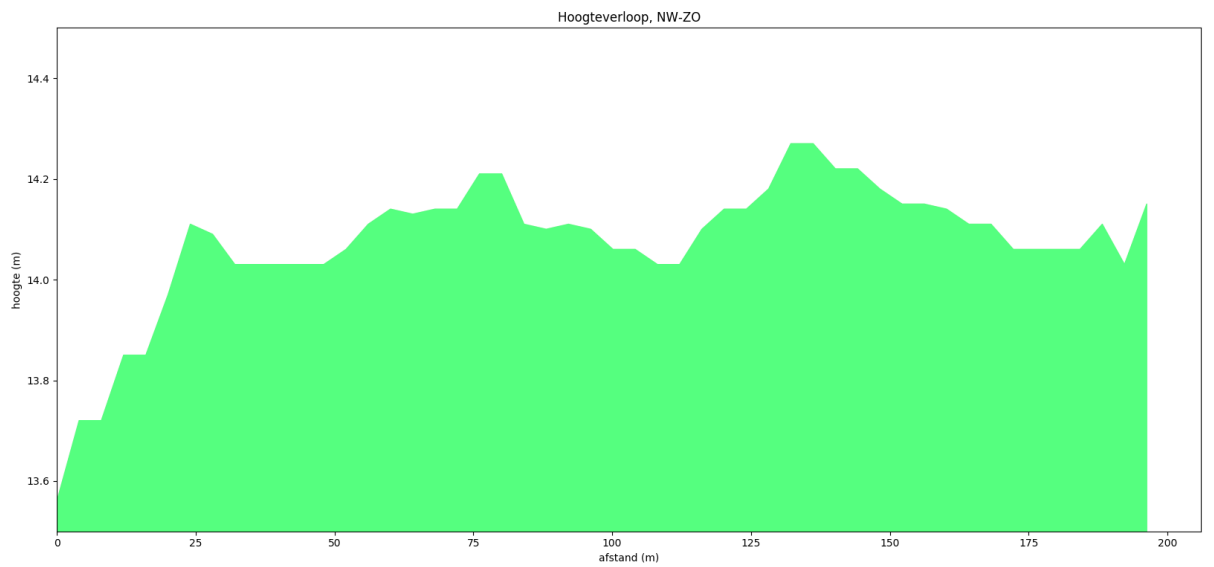

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

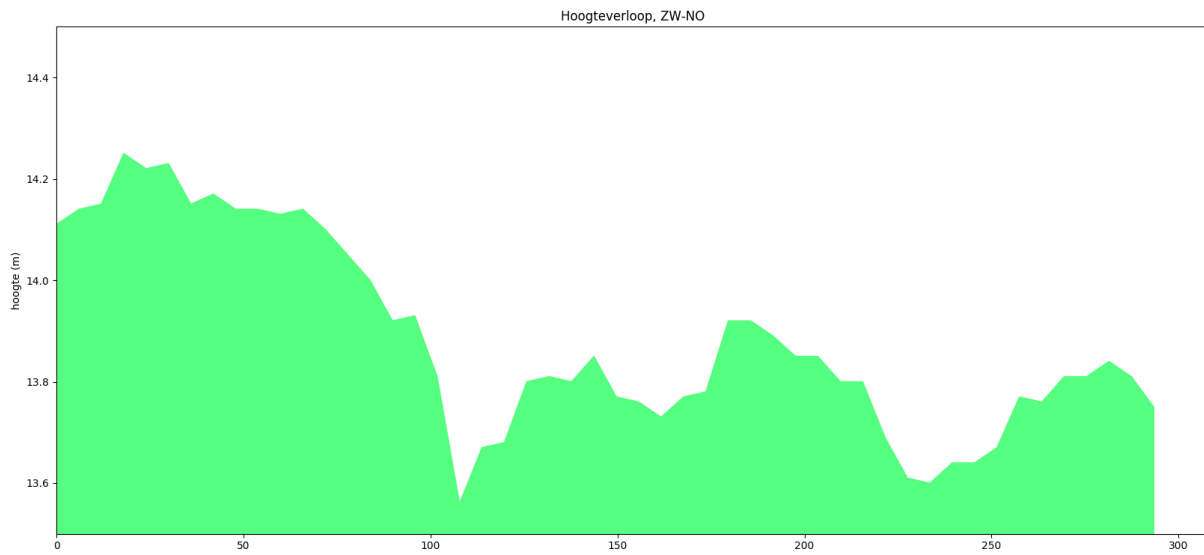

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

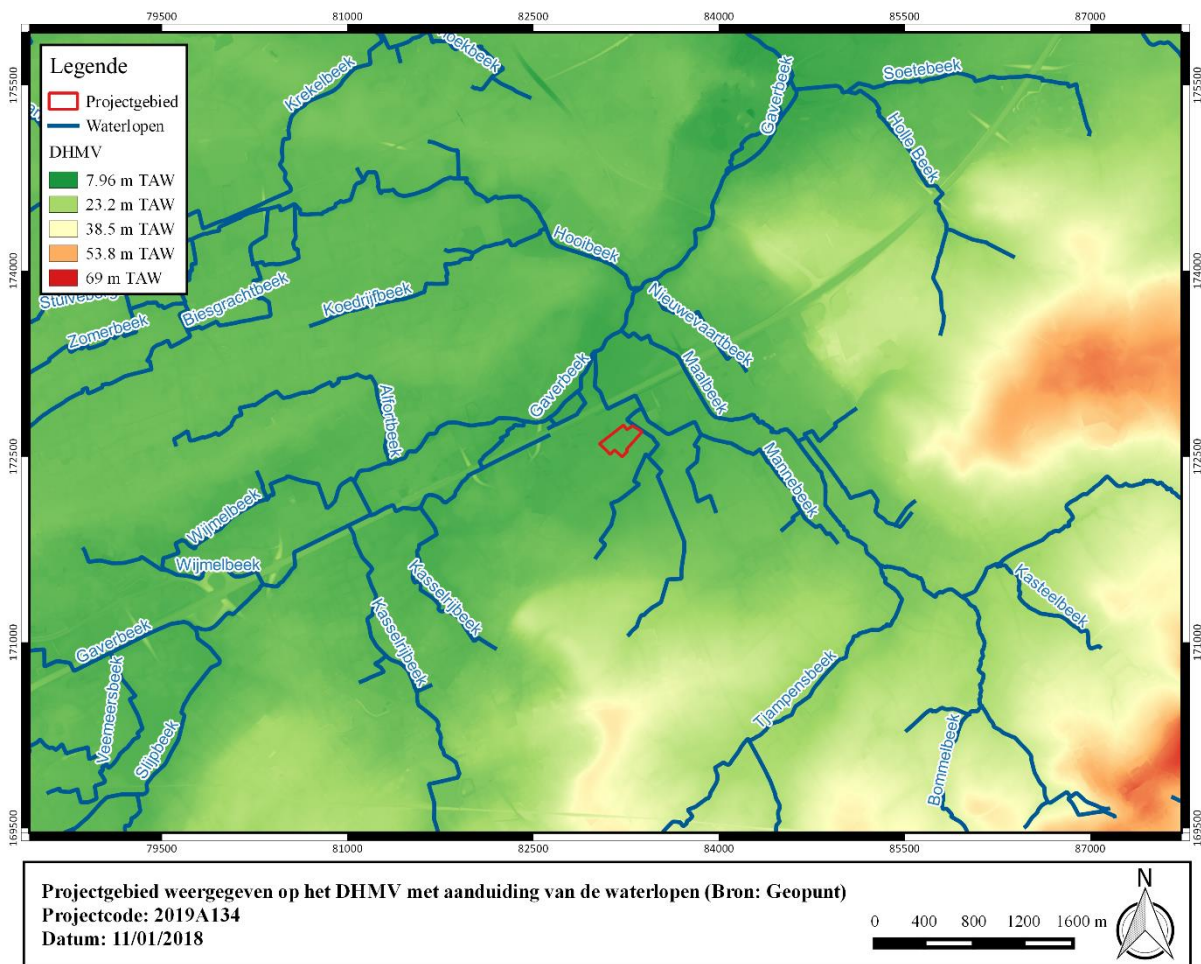

Figuur 10: Hoogterevloep, NW-ZO (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

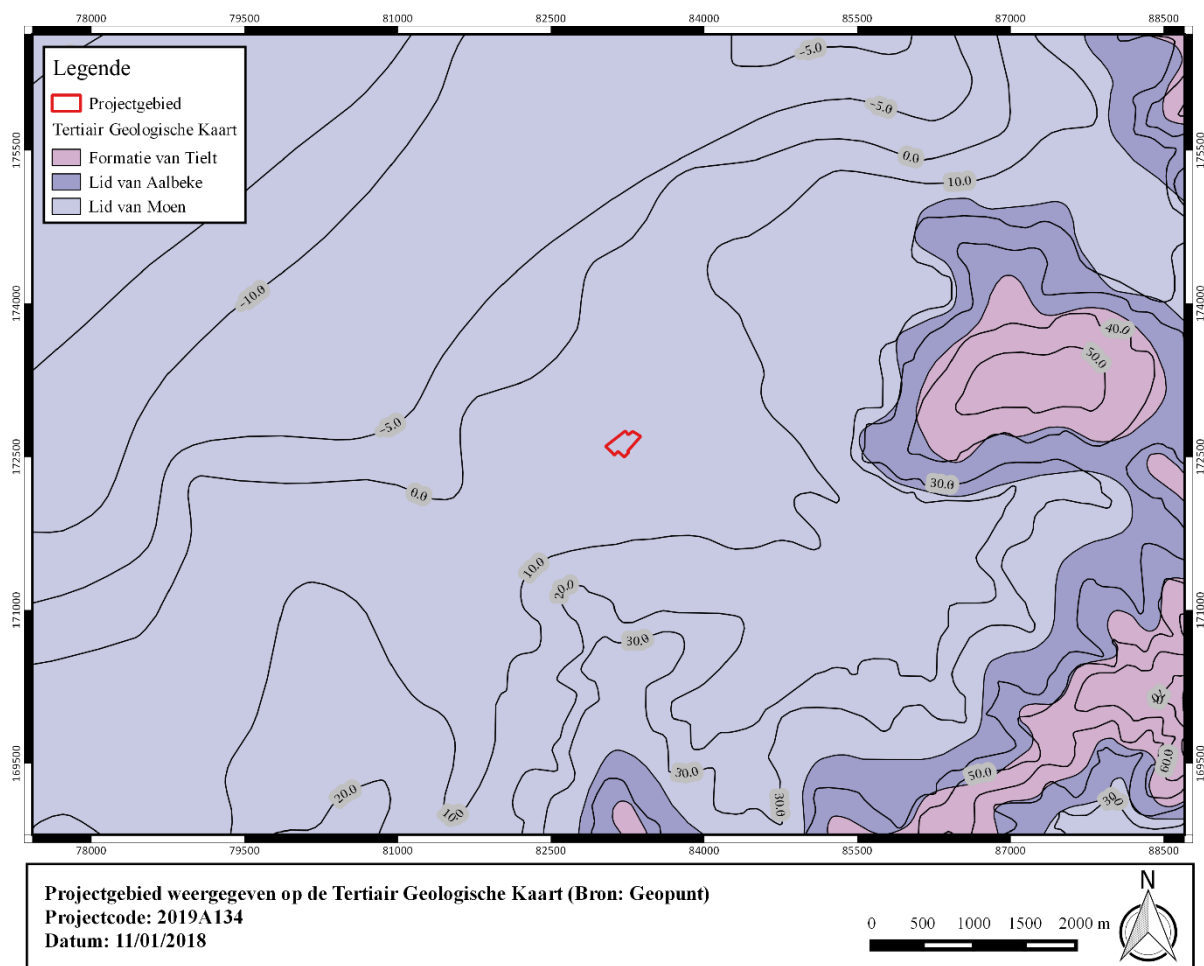

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Moen (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

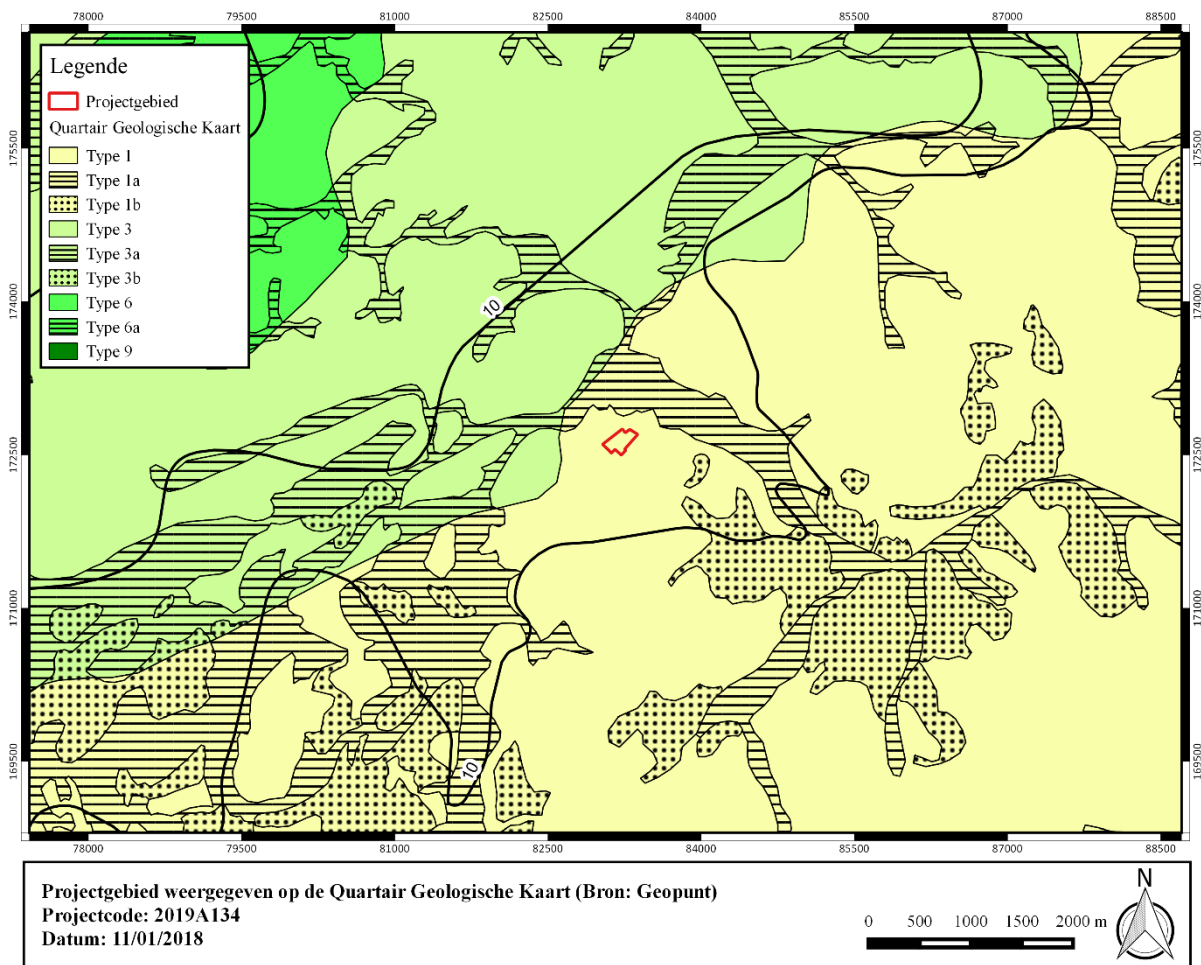

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair Type 1. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

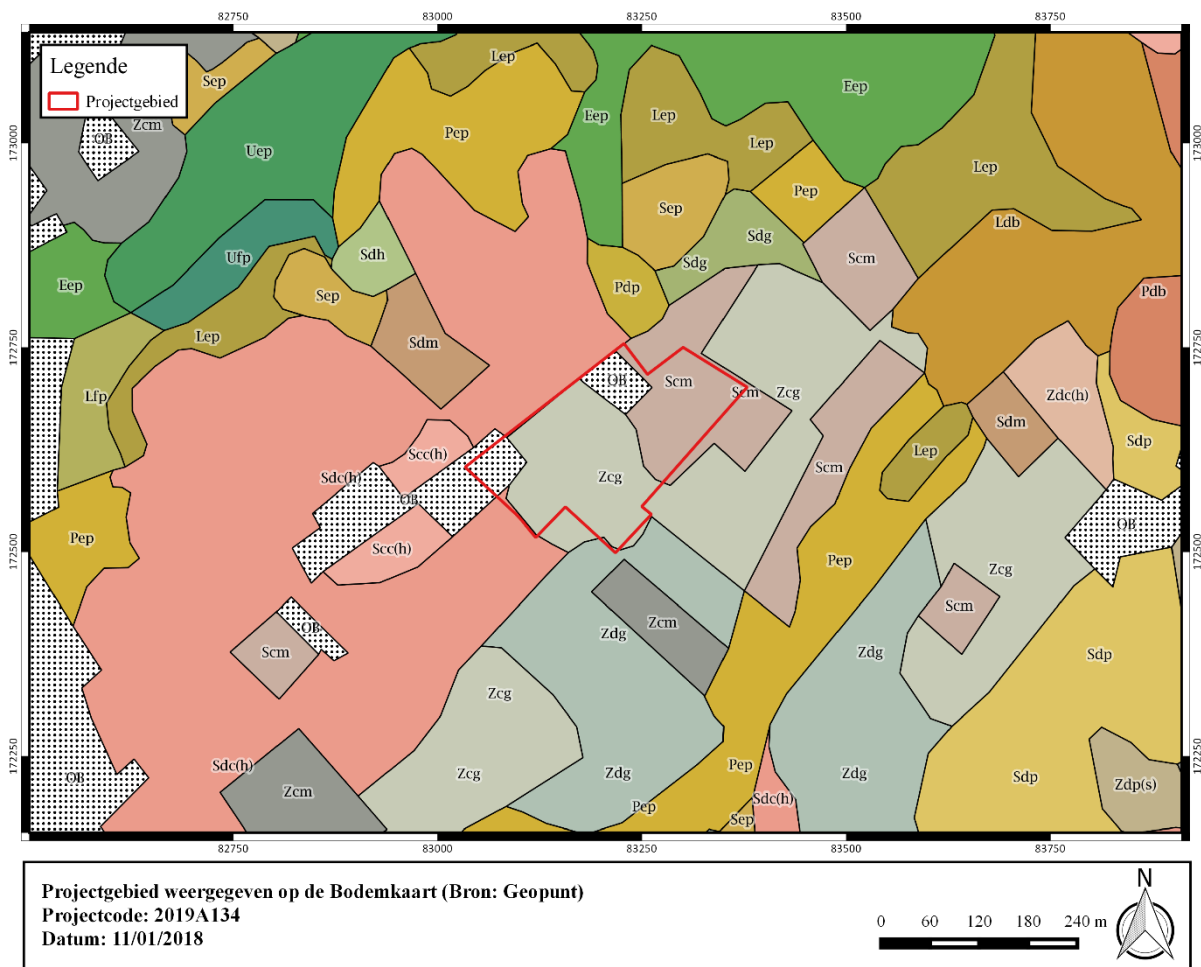
Het bodemtype OB is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype Zcg is een matig droge zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Het is een Podzol met een grijze bovengrond van wisselende diepte. Vaak vertoont de onderste B horizont een verkitting. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm.

Het bodemtype Scm is een matig droge lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont . Het is een plaggenbodem met een meer dan 60 cm dikke A horizont. Deze is donkerbruin of donkergrijs en kan vaak in twee subhorizonten verdeeld worden: een bovenste deel Ap van 25-30 cm dik met 2-2,5% humus en een onderste deel met ca. 1,2% humus. Onder de humeuze A komt een verbrokkelde Podzol B horizont voor. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm.

Het bodemtype Zdg is een matig natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Het is een Podzol waarbij de humeuze bovengrond dun en heterogeen is onder bos (zonder Ap) maar hebben een bouwvoor van 20-40 cm dikte onder landbouwuittasting. De roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm waarbij in de glauconiethoudende varianten de roestverschijnselen minder duidelijk zijn. Hier vormen ze bruinachtige diffuse vlekken op de olijfgroenachtige basiskleur. De Podzol B is duidelijk ontwikkeld met donkergrijze tot zwarte humusaanrijking met daaronder een bruinere aanrijking.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

In de omgeving van het plangebied wijzen archeologische vondsten op menselijke aanwezigheid in de regio vanaf de steentijd. Tevens zijn er aanwijzingen voor bewoning in de Romeinse periode (zie 1.4.2.3).

De oorspronkelijk dorpskern van Waregem heeft zich ontwikkeld op de linkeroever van de Gaverbeek. De stedelijke groei is een relatief recente ontwikkeling. Gedurende de middeleeuwen is Waregem een ruraal dorp dat gekenmerkt wordt door verspreide en geïsoleerde erven en hoeves. De eerste vermelding van Waregem is als Waro-ingagheim in 826. Gedurende de middeleeuwen strekt zich over het grondgebied van Waregem een groot woud uit, namelijk het Forestum Methela, een koninklijk jachtgebied. Rond 950 wordt het woud geschonken aan de Sint-Pietersabdij. Waregem zelf bestaat in die periode voor een groot deel uit overstromingsgebied rond de Vijvebeek of tot heide gedegenereerd grondgebied. Vanaf de 1200 is het grondgebied van Waregem gelegen op het snijpunt van de kasselrij Kortrijk en de kasselrij Oudenaarde.

De godsdienstoorlogen leiden tot een algehele ontvolking van de streek in de tweede helft van de 16de eeuw. In 1586 telt Waregem 136 paarden en koeien, en slechts 33 procent van de akkers worden bezaaid. In 1784 bekomt Waregem van keizer Jozef II een octrooi voor het oprichten van een wekelijkse zaterdagmarkt voor lijnwaad, vlas, werkgaren, boter, eieren en lijnzaad. Vanaf ca. 1785 kent de linnenhandel en vlasspinnerij een grote groei in Waregem en zijn er niet minder dan 800 weefgetouwen op 900 huishoudens.

In de 19de eeuw vindt een belangrijke uitbreiding van de bestaande transportinfrastructuur plaats. Zo wordt in 1839 op Waregems grondgebied de spoorwegverbinding tussen Kortrijk en Gent aangelegd en krijgt Waregem een eerste station. Tijdens de Eerste Wereldoorlog ondervindt Waregem veel schade van de verwoestingen, vooral tijdens de bevrijding tussen 23 oktober en 3 november 1918, waartoe verschillende Amerikaanse divisies worden ingezet. Gedurende de 20ste eeuw kent het stadsweefsel van Waregem een aanzienlijke uitbreiding.

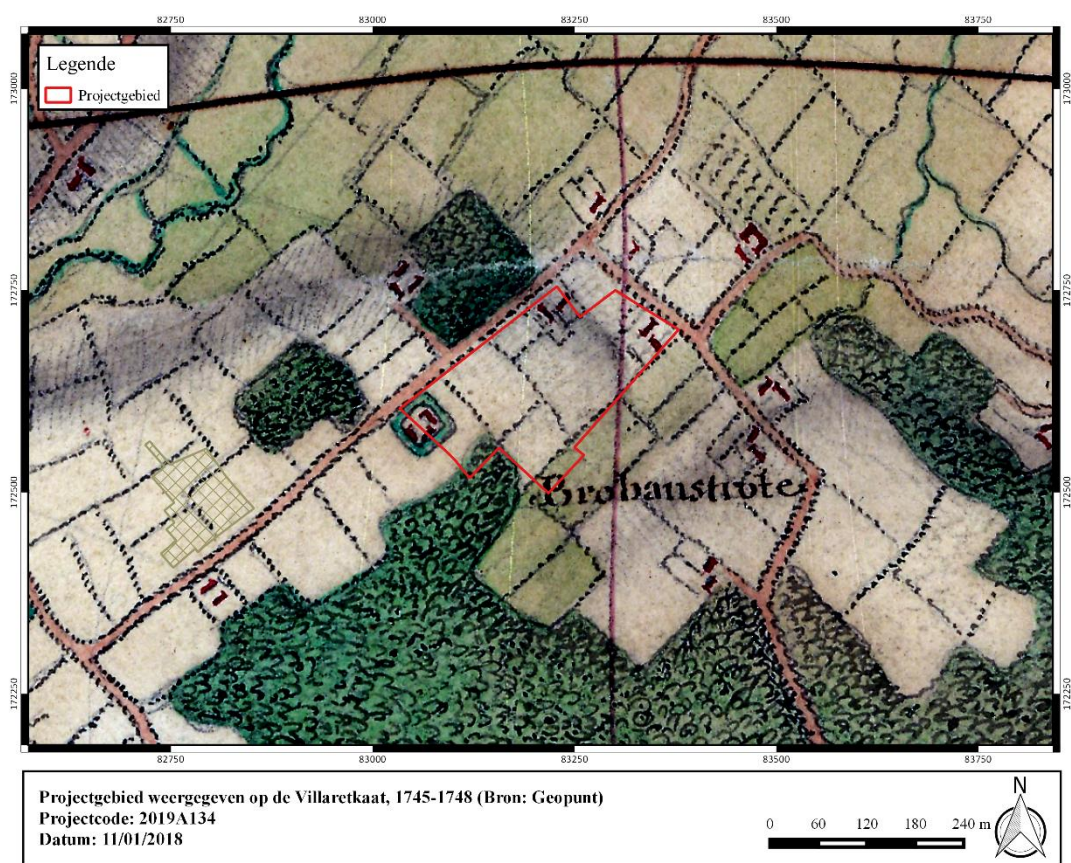
1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op de Villaretkaart is duidelijk bebouwing zichtbaar in de vorm van twee hoeves. De zuidelijke hoeve bestaat uit een driestel van woningen in U-vormige configuratie omgeven door een walgracht. De noordelijke hoeve bestaat uit een tweestel van woningen in L-vormige configuratie. Het verloop van de Brabantstraat is duidelijk waarneembaar, en is tevens met deze benaming aangeduid.

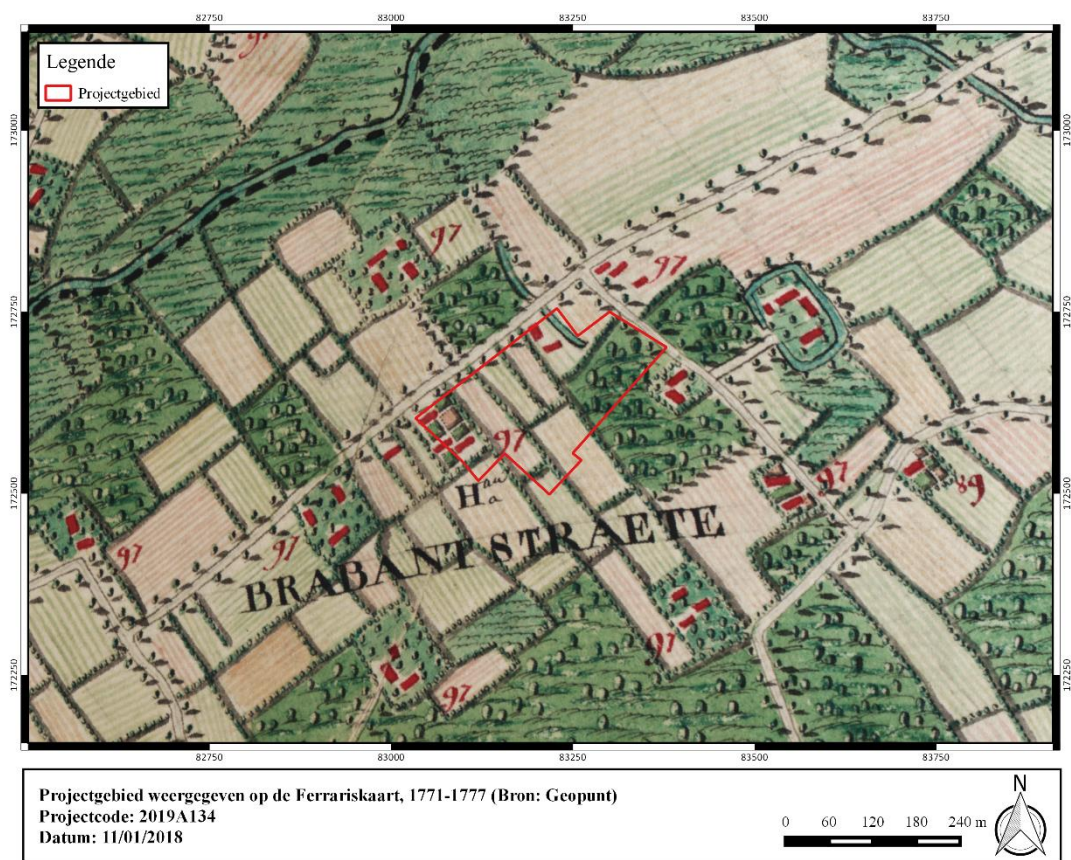
De Ferrariskaart karteert het plangebied deels als akker, deels als bebost gebied. In het noordelijk en het zuidwestelijk deel van het onderzoeksterrein is bebouwing waar te nemen. Allicht gaan de huidige hoeves terug op deze bebouwing. In het noordelijk deel van het projectgebied situeert zich tevens een waterhoudende strook. Het verloop van de Brabantstraat is reeds duidelijk zichtbaar. Opmerkelijk is dat de Ferrariskaart de voornoemde omwalde hoeve iets zuidelijker situeert, buiten de grenzen van het plangebied.

De Atlas der Buurtwegen geeft tevens bebouwing weer in het noordelijk en zuidwestelijk deel van het projectgebied. De noordelijke hoeve bestaat uit drie woningen, de zuidelijke hoeve uit een rechthoekig gebouw met bijgebouw. De Popkaart geeft een gelijk beeld weer.

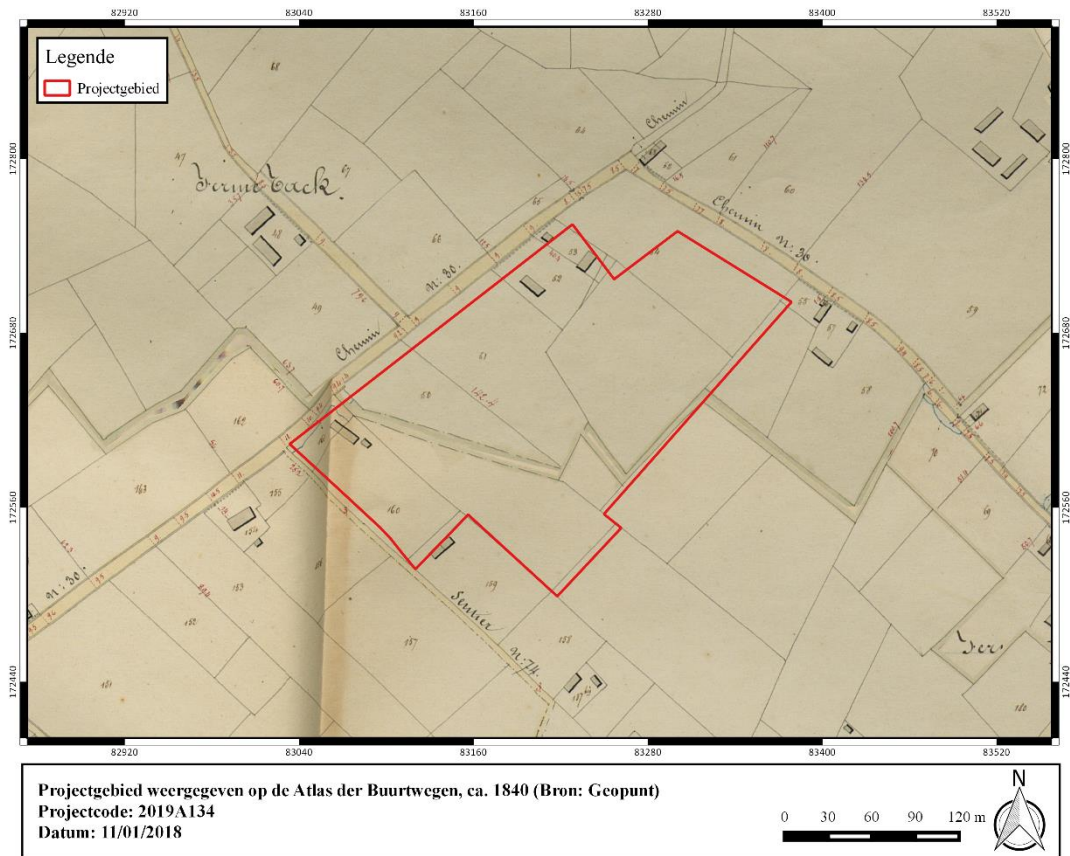

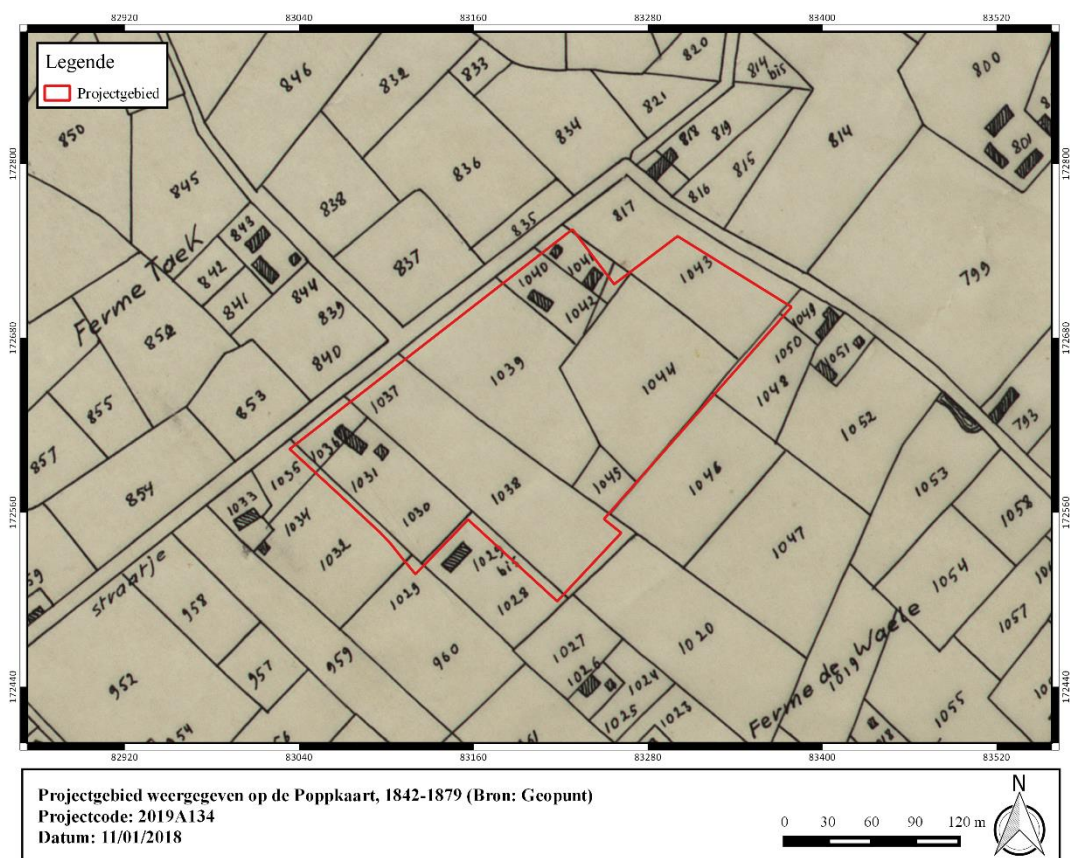
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Villaretkaat, 1745-1748 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

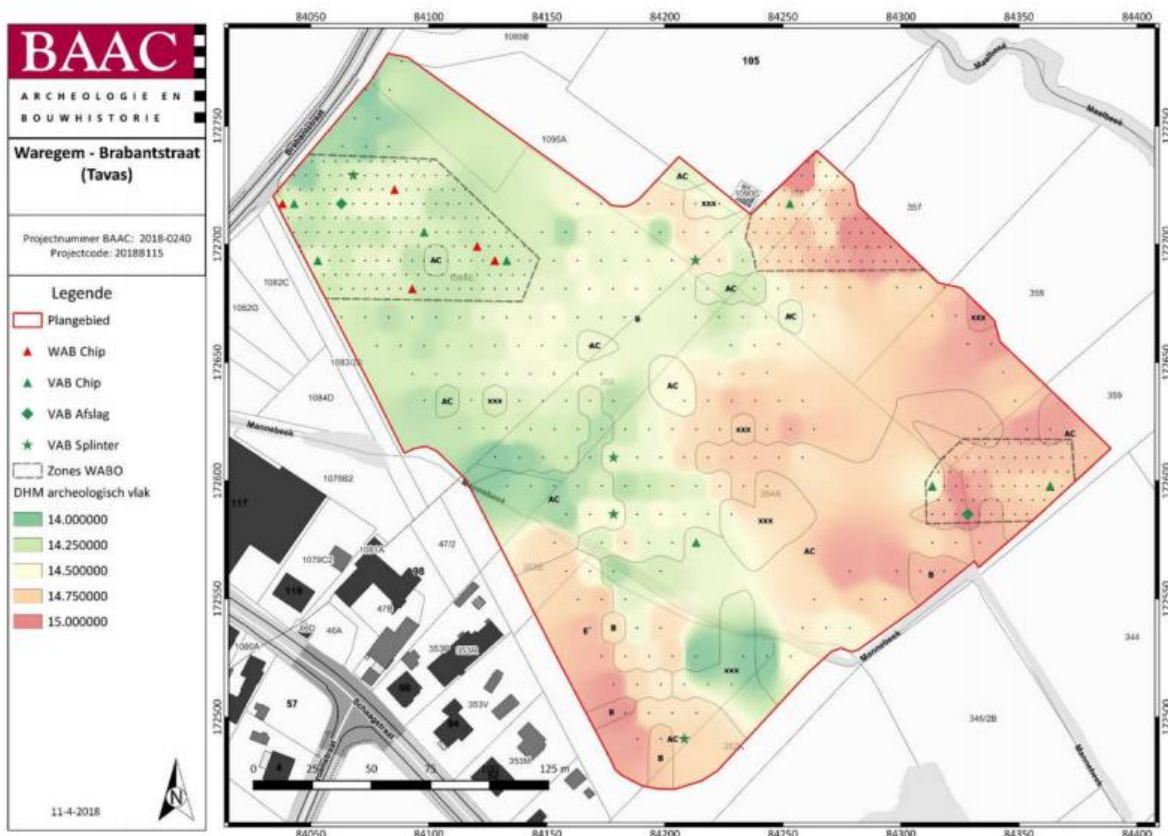

1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Ca. 630 meter ten oosten van het plangebied is in 2018 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd door BAAC. In 2017 werden hier bij een landschappelijk bodemonderzoek onverstoorde, gedeeltelijke of volledige intacte podzolbodems teruggevonden onder een ophogingspakket.

Na het landschappelijk bodemonderzoek bleek dat er duidelijke zones met hoog steentijdpotentieel aanwezig waren. Deze kwamen in aanmerking voor een verkennend archeologisch booronderzoek. Tijdens het verkennend archeologisch booronderzoek zijn 15 vuursteenartefacten ingezameld. Aan het antropogeen karakter van 5 van deze artefacten werd getwijfeld, dus 10 werden weerhouden (8 chips en twee afslagen). Ter hoogte van de zones met positieve waarnemingen werd een waarderend booronderzoek uitgevoerd. Ook de aanvullende artefacten, die tijdens het waarderende onderzoek aangetroffen werden, bevestigen slechts de aanwezigheid tijdens de steentijden maar laten geen nauwkeurigere datering toe.

Deze vondsten indiceren een duidelijke verwachting inzage steentijd ter hoogte van het plangebied.

Figuur 20: Resultaten booronderzoeken BAAC (Bron: Billemont, J. e.a. 2018)

Tevens werd over het volledige terrein een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. De advieszone had een oppervlakte van 40.228 m². De antropogene stratigrafie van de site bestond uit slechts één relevant (leesbaar) archeologisch niveau, net onder de A-horizont. De hoogte van het archeologisch vlak verschilde sterk over het gehele plangebied. Gezien de plaatselijke bewaring van B- en E-horizonten is dit mogelijke te wijten aan de oude micromorfologie.

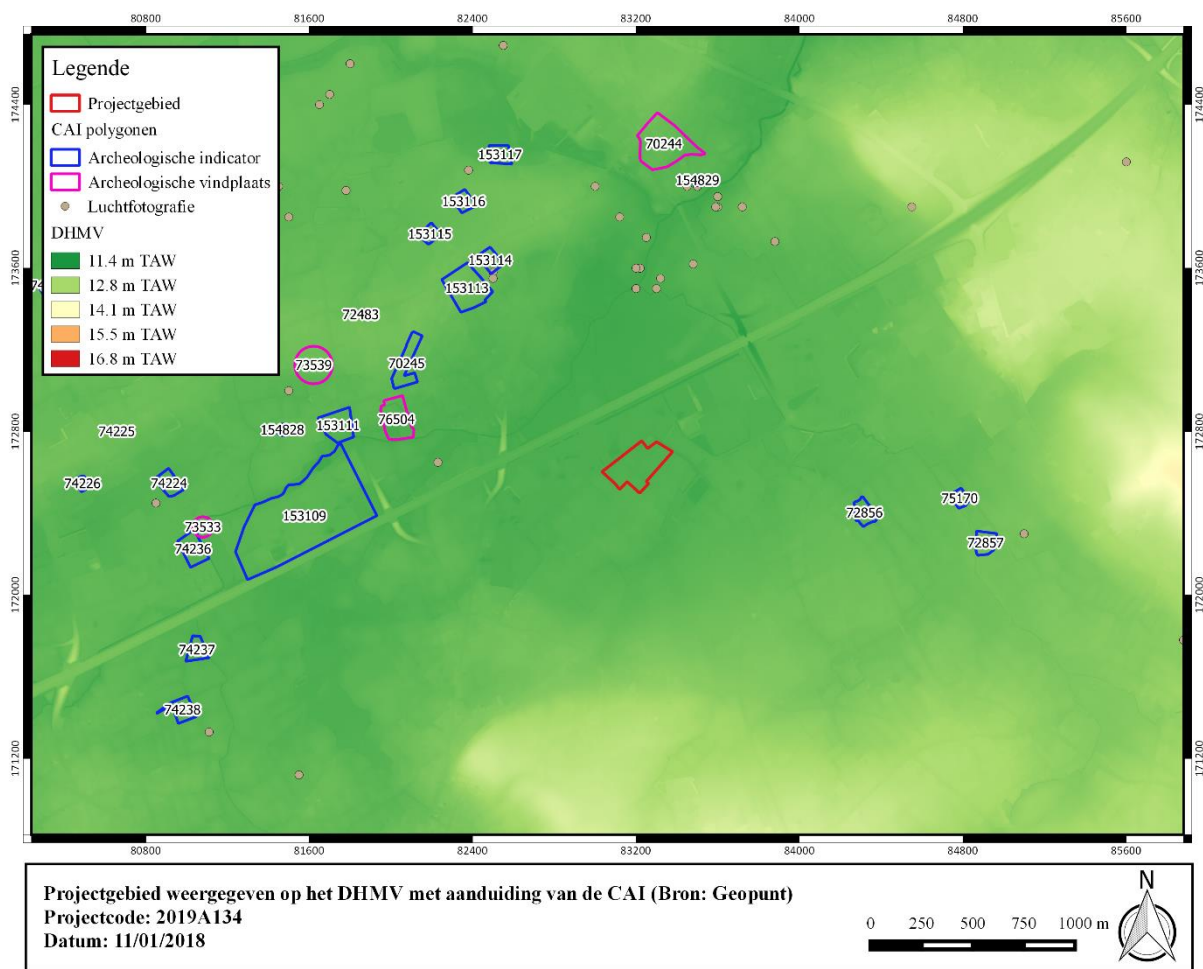
Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn verschillende sporen aangetroffen. Het ging onder meer om verschillende geïsoleerde kuilen, meerdere greppels en enkele sporen, die konden gelinkt worden aan de kortstondige passage tijdens de bevrijding van België door Amerikaanse troepen tijdens de Slag aan de Schelde. Bij gebrek aan enige complexwaarde van de sporen werd afgezien van verder onderzoek in de vorm van een opgraving.³

Op het plangebied zelf zijn geen archeologische waarden gekend. In de ruime omgeving betreffen de gekende sites hoofdzakelijk waarnemingen uit de jaren '70 van vorige eeuw. Ten noorden van het plangebied werden resten van bewoning uit de Romeinse periode onderzocht (CAI 70244). De overige vindplaatsen betreffen de recuperatie van materiaal uit de steentijden en Romeinse periode. Overige gekende waarden betreffen cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne infrastructuur en vondstmateriaal uit de steentijden, Romeinse periode en middeleeuwen gerecupereerd bij een veldprospectie.

Daarnaast zijn menig circulaire structuren herkend langsheen de vallei van de Gaverbeek door middel van luchtfotografische prospectie, hetgeen menselijke aanwezigheid tijdens de metaaltijden indiceert.

³ Billemont, J. Perdaen, Y. De Ketelaere, S. 2018. Waregem-Anzegem Brabantstraat, BAAC, 95 p.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70244	<p>Controle van werken (1976, 1978), Opgraving ; NK: 250 meter</p> <p>Midden-Romeinse tijd: Klein, rechthoekig houten gebouw (vermoedelijk een hoeve) met afdak – aardewerk</p> <p>Bron: o.a. THOEN H., TRIMPE BURGER J., 1979, Kroniek District E (West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Zeeland) 1975-1977, in: Helinium, 19, p. 286.</p>
76504	<p>Veldprospectie (1975) Opgraving (1976)</p> <p>Steentijd: Enkele stukken silex die bij de opgraving van het kasteel te voorschijn kwamen: o.m. een getande schrabber.</p> <p>Romeinse tijd: (grijze, zachtgebakken) scherven "overal op het voormalige kasteeldomein aanwezig"</p> <p>Late middeleeuwen: aardewerk – versterkt kasteel – motte</p> <p>18^e eeuw: versterkt kasteel</p>

	Bron: DESPRIET Ph., 1976, Waregem: Kasteel van Nieuwenhove, in: Archeologie 1976/2, p. 89.
73533	Opgraving (1977); NK: 250 meter Steentijd: kleine afslagen van grijszwarte vuursteen
73539	Opgraving; NK: 250 meter Late bronstijd: onbepaald

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

74224	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74225	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74226	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74236	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74237	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74238	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
75170	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: molen
72483	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter 17 ^e eeuw: kapel
72856	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
72857	Indicator cartografie; NK: 15 meter

	18 ^e eeuw: site met walgracht
--	--

Veldprospecties

153109	<p>Veldprospectie (1979); NK: 15 meter</p> <p>Mesolithicum: lithisch materiaal</p> <p>Neolithicum: 3 pijlpunten</p> <p>Romeinse tijd: 5-tal stukken dakpannen</p> <p>Merovingische periode: kuil met houtskoolresten en een 15-tal scherven</p> <p>Late middeleeuwen: ingevoerd steengoed, lokaal reducerend gebakken blauwgrijs vaatwerk</p> <p>Bron: Casseyas, C. 1991, Steentijd in zuidelijk West-Vlaanderen. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling KULeuven.</p>
70245	<p>Veldprospectie (1976); NK: 150 meter</p> <p>Romeinse tijd: talrijke scherven aardewerk en dakpannen</p>

Luchtfotografie

153111	<p>Luchtfotografie; NK: 15 meter</p> <p>Metaaltijden: circulaire structuur</p>
153113	<p>Luchtfotografie; NK: 250 meter</p> <p>Metaaltijden: circulaire structuur</p>
153114	<p>Luchtfotografie; NK: 250 meter</p> <p>Metaaltijden: circulaire structuur</p>
153115	<p>Luchtfotografie; NK: 250 meter</p> <p>Metaaltijden: circulaire structuur</p>
153116	<p>Luchtfotografie; NK: 250 meter</p> <p>Metaaltijden: circulaire structuur</p>
153117	<p>Luchtfotografie; NK: 250 meter</p> <p>Metaaltijden: circulaire structuur</p>
154828	<p>Luchtfotografie; NK: 150 meter</p>

	Metaaltijden: circulaire structuur
154829	Luchtfotografie; NK: 150 meter Metaaltijden: circulaire structuur

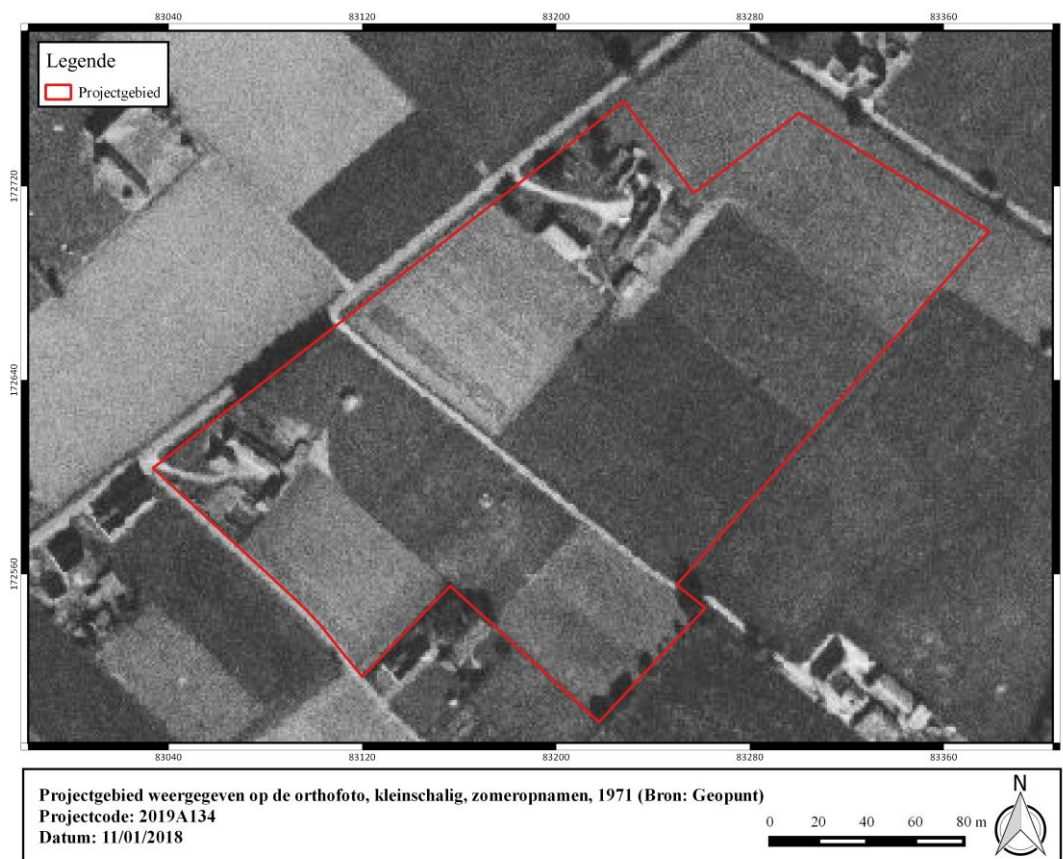

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

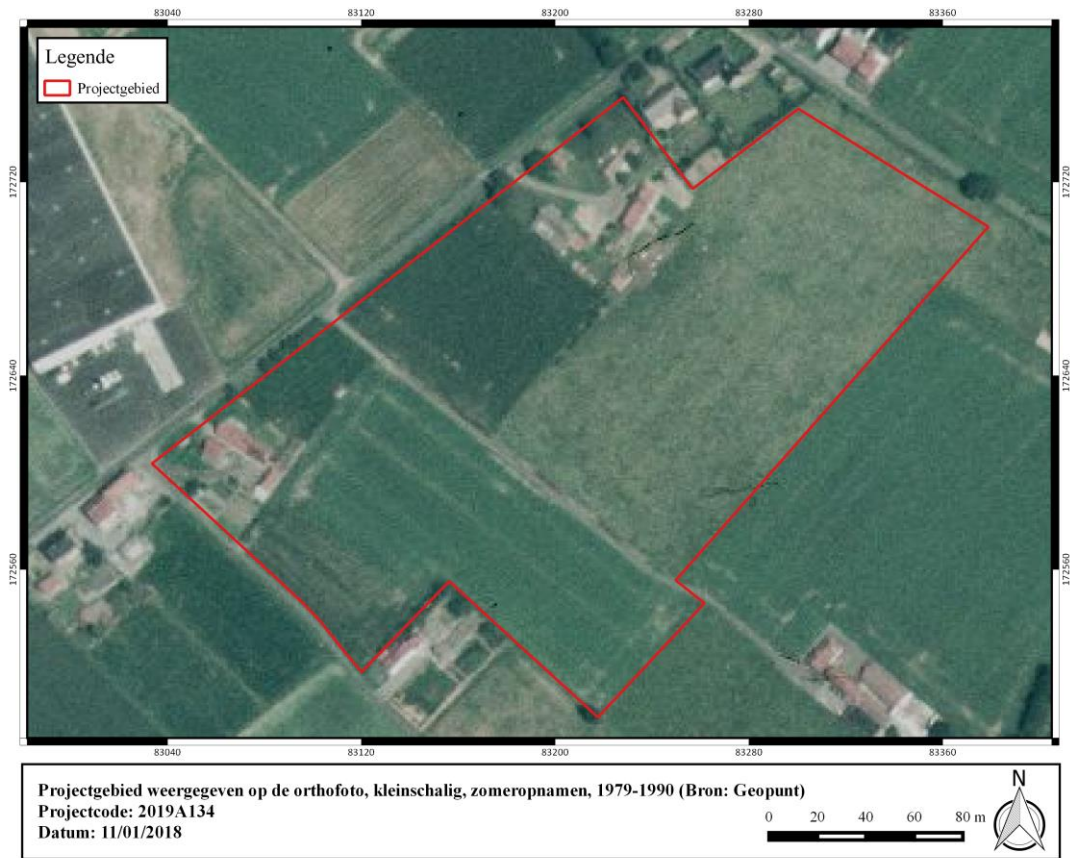
De orthofotosequentie geeft een zeer beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia.

Op heden is ca. 1003 m² van het terrein bebouwd (437 m² voor de zuidelijke hoeve + 566 m² voor de noordelijke hoeve). Bijkomend is ca. 950 m² van het terrein verhard. Centraal wordt het plangebied aangesneden door een noordwest-zuidoost georiënteerde wegenis (inrijlaan).

De rest van het terrein is deels in gebruik als akker (ten noorden van voornoemde wegenis), deels als weide (ten zuiden van voornoemde wegenis). Het gebied ter hoogte van de geplande parkeergelegenheid is in gebruik als weide.

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

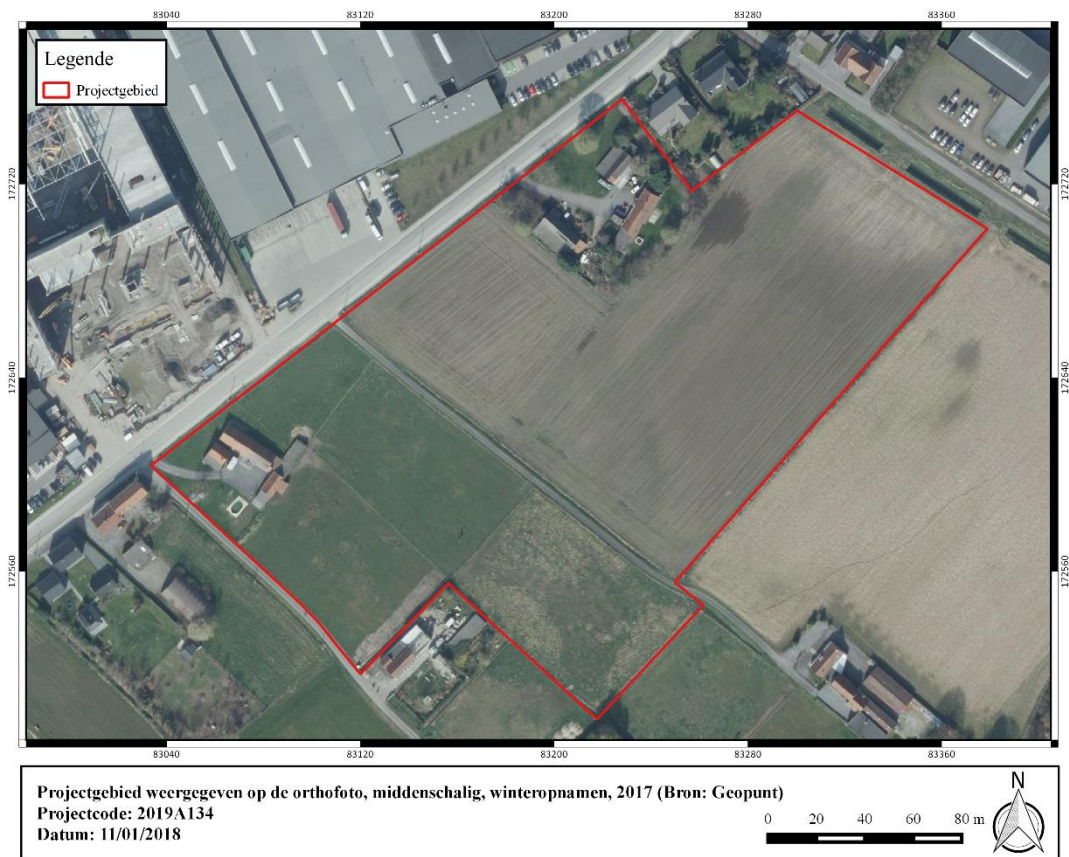

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van aanwezige hoevecomplexen en de aanleg van een parking op terreinen langsheen de Brabantstraat te Waregem. In het noorden en het zuidwesten van het terrein zijn twee hoeves met bijgebouwen aanwezig, deze worden gesloopt in het kader van toekomstige ontwikkelingen. Verder wordt over een oppervlakte van 7808m² een parking aangelegd, deze zone is heden in gebruik als grasland. Het terrein wordt doorsneden door een noordwest-zuidoost georiënteerde inrijlaan.

Landschappelijk is Waregem gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. Ten noordoosten van het plangebied stroomt de Mannebeek richting de Gaverbeek. Het terrein is dan ook gelegen op de rand van deze uitgestrekte alluviale vallei. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van laat-Pleistocene eolische sedimenten die rusten op de Tertiaire sokkel. Ten zuidoosten van het plangebied is op de Quartairgeologische kaart de aanwezigheid van Holocene stuifduinen gekarteerd. De bodemkaart geeft op het grootste deel van het plangebied een matig droge/matig natte zandbodem weer waarbij de humus B horizont nog aanwezig is. De bodemkaart maakt melding van een bewaarde Podzol. Deze gunstige ligging, op de rand van een sterk vertakt complex van beekvalleien, indiceert een verhoogde trefkans inzake de aanwezigheid van gemeenschappen jager-verzamelaars. Daarenboven wijzen de gegevens van de bodemkaart op een goed ontwikkeld en bijgevolg bewaard bodemprofiel, wat kan betekenen dat de bewaringscondities m.b.t. artefactensites binnen de grenzen van het plangebied gunstig zijn. Gelet het indicatieve karakter van de bodemkaart is het noodzakelijk de bodemopbouw en bewaringscondities voorgaand te evalueren door middel van een landschappelijk bodemonderzoek. Mogelijk is het bodemprofiel slechts lokaal bewaard of heeft de landbewerking doorheen de jaren het bodemprofiel dermate geroerd dat enkel nog uitgegaan kan worden van een verploegde situatie. Eventueel dient ook rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van aangevoerde grond.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal en open karakter van de omgeving. Op de Ferrariskaart is het terrein hoofdzakelijk in gebruik als akker. Op vergelijkbare locatie van de hedendaagse hoeves zijn eveneens structuren afgebeeld op de 18^e-eeuwse kaart. Het noordelijk gelegen alluvium van de Gaverbeek is duidelijk herkenbaar. Net ten oosten van het plangebied is een omwalde hoeve afgebeeld. Kaartmateriaal uit de 19^e eeuw geeft een vergelijkbaar beeld met bebouwing op dezelfde locatie als tijdens de 18^e eeuw. Het mag duidelijk zijn dat de hoeves die worden gesloopt terug gaan op (vermoedelijk) laatmiddeleeuwse of oudere voorlopers. De orthofotosequentie geeft een quasi ongewijzigd beeld de voorbije decennia. Los van de aanwezigheid van beide hoevecomplexen is het terrein in gebruik als akker.

Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. In 2018 werd archeologisch onderzoek uitgevoerd aan de Brabantstraat, op ca. 600m ten oosten, van het plangebied. Dit onderzoek bestond uit zowel landschappelijke boringen, archeologische boringen en proefsleuven. Op basis van de waarnemingen van het landschappelijk bodemonderzoek bleek een archeologische boorcampagne aangewezen. Uit de stalen van het booronderzoek zijn verschillende lithische artefacten gerecupereerd. Deze vertoonden te weinig ruimtelijke samenhang om over te gaan tot op een opgraving. Met betrekking tot bodemsporen werden off-site fenomenen waargenomen⁴.

In de ruime omgeving betreffen de gekende sites hoofdzakelijk waarnemingen uit de jaren '70 van vorige eeuw. Ten noorden van het plangebied werden resten van bewoning uit de Romeinse periode onderzocht (CAI 70244). De overige vindplaatsen betreffen de recuperatie van materiaal uit de steentijden en Romeinse periode. Overige gekende waarden betreffen

⁴ Billemont, J. Perdaen, Y. De Ketelaere, S. 2018. Waregem-Anzegem Brabantstraat, BAAC, 95 p.

cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne infrastructuur en vondstmateriaal uit de steentijden, romeinse periode en middeleeuwen gerecupereerd bij een veldprospectie. Daarnaast zijn menig circulaire structuren herkend langsheen de vallei van de Gaverbeek door middel van luchtfotografische prospectie, hetgeen menselijke aanwezigheid tijdens de metaaltijden indiceert.

Concreet is er ter hoogte van het plangebied, op basis van de landschappelijke informatie, cartografische gegevens en gekende waarden, een trefkans inzake sporen- en vondstenarcheologie. In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities te evalueren. Indien relevante bodemhorizonten bewaard zijn waardoor uitgegaan kan worden van gunstigere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites, is een archeologische boorcampagne noodzakelijk, eventueel aangevuld met proefputten in functie van vondstenconcentraties. Naast deze onderzoeksmethoden in functie van artefacten, is een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk met betrekking tot sporenarcheologie. Dit geldt tevens voor de zones waar de hoeves worden gesloopt, het is immers niet ondenkbaar dat zich nog resten van de middeleeuwse voorlopers in de ondergrond bevinden.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

Billemont, J. Perdaen, Y. De Ketelaere, S. 2018. Waregem-Anzegem Brabantstraat, BAAC, 95 p.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

